

Ikasle etorkinen eskolatzea EAEn

FELIX ETXEBERRIA

EHUko Filosofia eta Hezkuntza Zientzien Fakultateko
irakaslea

Ikasle etorkinak: non eta nola eskolatzen ditugun

Aurreko artikuluan ikusi ahal izan dugu («EAEko ikasle etorkinentzako Arreta-Plana», 1. grafikoa) ikasle etorkinak zenbat diren eta bere eboluzioa azken urte hauetan zein izan den. Hamar urtetan 1.900 izatetik 13.599 izatera pasatu dira (1995-2005, Eusko Jaurlaritza).

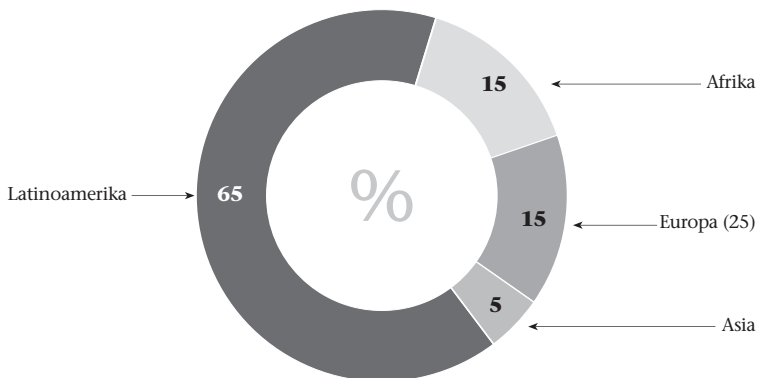
Beste lurraldeekin konparatuz EAEko ikasle atzerritarren kopurua oraindik txikia bada ere, era nabarmenean igotzen ari da eta etorkizunari begira horrela jarraituko duela dirudi. MECen arabera, Lehen Hezkuntzan eta 2003-04 ikasturterako, ikasle atzerritarren portzentajeak honako hauek ziren zenbait Autonomia Erkidegotan:

- Madril %13
- Nafarroa %10
- Katalunia %9
- EAE %3

Jakin badakigu ere zein ikastetxe mota eta hizkuntza eredutan eskolatzen diren (ikus «EAEko ikasle etorkinentzako

Arreta-Plana», 1. eta 2. taulak). Ikus dezagun oraingoan atzerritik datozen ikasleak jatorriz nongoak diren.

1. grafikoa. *Ikasle etorkinen jatorria EAEn*

Iturria: Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saila, 2006.

Grafiko honetan ikusten dugunaren arabera, estatutik kanpoko etorkinen artean, gehiengo nabarmena Latinomerkikan sortutakoa da (%65), etorkin guztien ia bi heren osatzen baitute. Ondoren, 25en Europakoak (%15) eta Afrikoak (%15) dira bi multzo handienak, eta gero Asiatik etorritakoak (%5).

Ikasle etorkinen kontzentrazioak EAEn.
Oraindik ere klaseak badaude

Lehen selekzioa. Autoktonoak - etorkinak

Ikasleria osoa harturik, 2005-06 ikasturtean EAeko ikasleek %48,6 ikastetxe publikotan eskolatu ziren, eta itunpeko ikastetxetan %51,4 (Eustat 2005). Espainiar Estatuko zenbakiak (2004-05) horrelakoak dira: ikasleria osoari dagokionez, ikastetxe publikoetan %68 eskolatzen da, eta ikastetxe pribatutan %32.

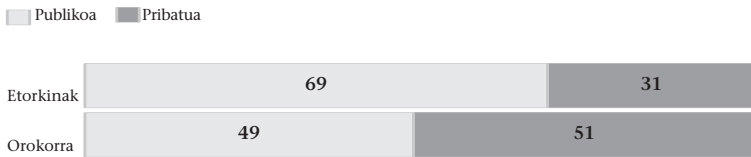
Ikasleria atzerritarraren %69 ikastetxe publikotan eskolatzen da eta gainontzeko %31 itunpeko ikastetxetan (Eusko

Jaurlaritza 2005). Kontuan hartu behar da Espainiako batez bestekoa (MEC 2005), 2004-05 ikasturterako, honela geratu zela: publikotan %81,6 eta pribatutan %18,4.

Beraz, EAEko kasuan, nahiz eta ikasleria orokorra nagusiago izan itunpeko eskolan, %51, etorkinak itunpeko eskolan gutxiengoa dira (%31). Eskola aukeratzekoan, autoktono eta etorkinen artean desoreka handia dago EAEn. Hala ere Espainian desoreka hori handiagoa da (publikotan %82 eta itunpekotan %18).

Badirudi ikasle etorkinen banaketaren desoreka arrazoi ekonomikoak direla medio gertatzen dela. Etorkinen gehiengoa ikastetxe publikotan eskolatzen da, eta horrela ikasleen arteko *lehen selekzioa* ematen da.

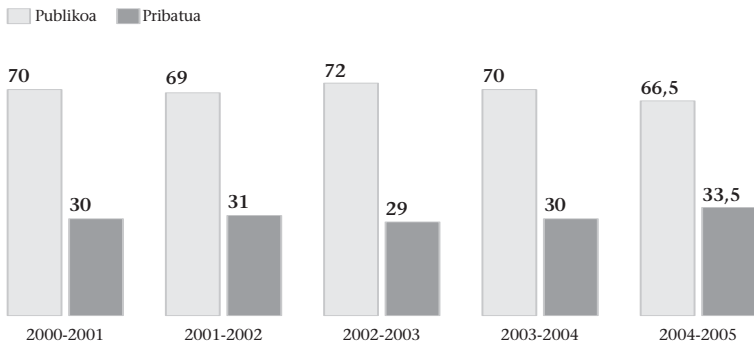
2. grafikoa. Ikasleak guztira, ikasle etorkinak eta ikastetxe mota

Iturria: Eusko Jaurlaritza, 2005.

Grafiko honetan etorkinen eta ikasle orokorren banaketa oso ezberdina dela ikusi daiteke.

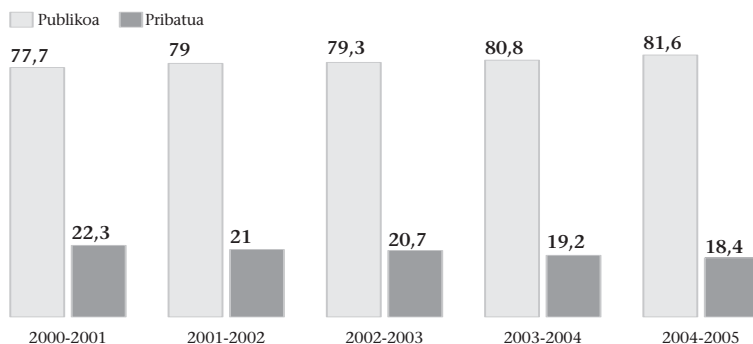
3. grafikoa. Ikasle etorkinak eta ikastetxe mota EAEn

Iturria: MEC, 2006.

EAEn, eskola pribatutan, ikasle etorkinen kopuruak goraka egiten du apurka-apurka.

4. grafikoa. *Ikasle etorkinak eta ikastetxe mota Espainian*

Iturria: MEC, 2006-03-15.

Espainiaren kasuan, aldiz, azken urteotako grafikoak ikasle etorkinek ikastetxe publikotan eskolatzeko joera dutela adierazten du.

Gorago ikusi dugunez («EAEko ikasle etorkinentzako Arreta-Plana», 1. taula), ikasleen banaketa lurraldeka aztertzen badugu, Bizkaia (%71 publikotan) desoreka handiarekin azaltzen da, baina handiagoa ematen da Araban (%82 publikotan), partiketa oso berezia emanez. Gipuzkoan azaltzen da orekarik handiena, ikasle etorkinen %54 sare publikoan eta %46 sare pribatuan eskolatzen direla.

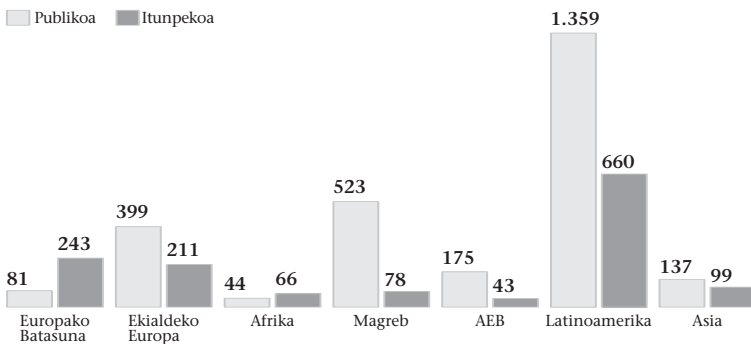
Bigarren selekzioa. Etorkin pobrea - etorkin aberatsa

Ikasle atzerritarren artean ere pobreak eta aberatsak daude. Pobreen artean latinoamerikarrak, magrebtarrak eta Ekialdeko Europakoak aurkitzen ditugu. Aberatsen artean, berriz, 15en Europakoak azaltzen dira.

Ikus dezagun Euskal Autonomia Erkidegoko taula, eta bertan ohartuko gara ikasle magrebtarrak, latinoamerikarrak eta Ekialdeko Europakoak ikastetxe publikotan modu na-

barmenean eskolatzen direla. Bitartean, Europako Batasuneko ikasleak nagusiki ikastetxe pribatutara zuzentzen dira. Beraz, ikastetxe pribatutara doan ikasle etorkinen giza-taldean (ikasle etorkinen %32) banaketa era desorekatuan ematen da berriro ere. Europako Batasuneko ikasleak ikastetxe pribatutan eskolatzen dira nagusiki (%75); eta, bitartean, ikasle atzerritarren multzoan, latinoamerikarren %33 soilik eskolatzen dira ikastetxe pribatutan, magrebtarren %13 eta Ekialdeko Europakoen %35. Ikasle etorkin pobreen artean, gehiengoak ikastetxe publikotara joaten da (Defensor del Pueblo 2003: 399).

5. grafikoa. Ikasle etorkinen jatorria eta ikastetxe mota

Iturria: Defensor del Pueblo, 2003.

Etorkinen gizataldeak era selektiboan eskolatzen dira: egoera sozioekonomiko altuagoa dutenak (Europako Batasunekoak) ikastetxe pribatutara joaten dira, batzuetan beren ikastetxe bereziak aukeratuz (Ikastetxe ingelesa, alemana, frantsesa...); eta, bitartean, behe maila sozioekonomiko-ko ikasle etorkinak (magrebtarrak, portugaldarrak, brasildarrak, hispanoak, asiarrak eta afrikarrak) ikastetxe publikotan eskolatzen dira.

Labur esanda: atzerritar aberatsak ikastetxe pribatutara proportzio handiagoan eta ikasle pobreak ikastetxe publikotara eskolatuz, *bigarren selekzioa* egiten da.

1. taula. *Ikasle etorkinen eskolatzeko joera*

<i>Ikasle etorkinen maila sozioekonomikoa</i>	<i>Ikastetxe mota</i>	
	Publikoa	Pribatua
Erdi-goi		15en Europa Estatu Batuak
Behe	Latinoamerika Magreb, Eki. Europa	

Hirugarren selekzioa. Itunpeko aberatsa - itunpeko pobrea

Ikastetxe pribatu guztiak ez dira berdintsuak. Bi motatako ikastetxe pribatuak daude gure gizartean: alde batetik, erdi eta goi mailako familiak hartzen dituztenak, ekonomiaz nolabaiteko selekzioa eginez; ikastetxe *selektiboak*, alegia. Bestalde, ikasle pobreak hartzen dituzten ikastetxe pribatu *inklusiboak*, etorkinak, ijitoak eta ekonomia-baliabide gutxiko bestelako familiak. Labur esanda, «kalitatezko» ikastetxe pribatuak eta «karitatezko» ikastetxe pribatuak daude. Azken hauen artean, badaude kalitate oneko ikastetxe pribatu inklusiboak eta beste batzuk oso egoera kezagarrian.

2. taula. *Ikastetxeen tipologia maila sozioekonomikoaren arabera*

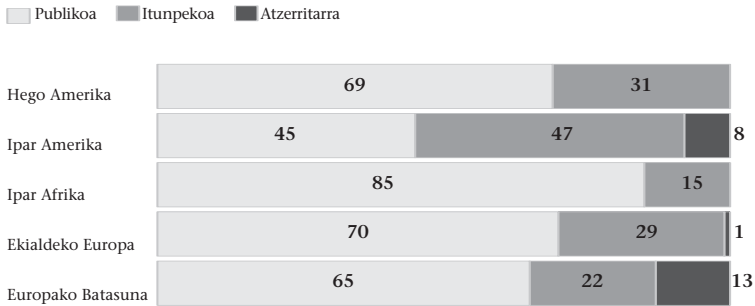
<i>Ikasle etorkinen maila sozioekonomikoa</i>	<i>Ikastetxe mota</i>	
	Publikoa	Pribatua
Goi	Oso ikastetxe gutxi daude era honetakoak	Zenbait ikastetxe elitista edo selekto. Autobusa, jangela eta kostu handiko kuotak
Erdi	Zenbait hiritan, zona erosotan, etorkin eta marjinazio gutxi	Zenbait ikastetxe erlijioso, kuota gutxi, etorkin gutxi, zona neutrotan. Kuota txiki edo erdi mailakoa
Behe	Auzo marjinatuetan, zonalde deserosotan, ikasle etorkin eta ijitoak, kontzentrazio handia...	Ikastetxe erlijiosoak. Zonalde deserosotan, ikasle etorkin eta ijitoak, kontzentrazio handia. Kuota txikia

Egoera bera dago zenbait ikastetxe publikotan ere. Ikastetxe publiko batzuetan, erdi-goi mailako auzotan kokatzen direnetan edo beste ezaugarri batzuk dituztenetan, nolabaiteko selekzio bat egiten da. Eta alderantziz, beste ikastetxe

publikotan, etorkinak gertu bizi direlako edo beste ezaugarri batzuegatik, etorkin jatorriko ikasleak pilatu egiten dira eta familia autoktonoek alde egiten dute beste ikastetxe baten bila.

Aurreko taula honen arabera, ikasle etorkin pobreekin zenbait eskola publiko eta pribatutan marjinazio eta ghetizazio prozesuak sortzen dira.

6. grafikoa. *Ikasle etorkinen jatorria eta ikastetxe mota*

Iturria: MEC, 2005.

Grafiko honetan ikusten denez, Estatu Batuetako ikasleak gehiago dira pribatutan publikoan baino. Ikastetxe atzerritar bereziak Europako ikasleek eta estatubatuarrek aukeratzen dituzte. Magrebtarrak, Ekialdeko Europakoak eta hegoamerikarrak, gehiengo eskola publikoan, antzeko profilarekin azaltzen dira.

Ikastetxe mota zehatz bat aukeratzekoan, autoktonoa edo atzerritarra izan, arrazoi ugari daude. Ikasle etorkinen kasuan, badirudi aniztasuna garatzen den ikastetxeak gehiago atsegin dituztela (Defensor del Pueblo 2003: 205). Ikerketa horren arabera, familia autoktonoen artean aniztasuna %2,9 baloratzen da, eta atzerritarren familietan balorazio hori %13raino igotzen da.

Latinoamerika eta Ekialdeko Europako zenbait familia ikastetxe erlijioso batzuetara zuzentzen dira arrazoi ekonomiko eta erlijiosoengatik. Ikastetxe horietan ateak ekonomi baldintza astunik gabe irekitzen dira eta, gainera, erlijio

hezkuntza jasotzen dute. Ikasle marokoarren kasuan, berriz, erlijio katolikoarekin topo ez egiteagatik beharbada, ikastetxe erlijiosotarako aukera gutxiago egiten dute. Beraz, ikasle multzorik handiena —latinoamerikarrak— ikastetxe publikotan eskolatzen da, eta horien artean ikastetxe pribatutara joaten diren bakarrek karitatezko ikastetxe pribatuak aukeratzen dituzte. Hortaz, EAEko eskoletan, ikasle etorkinen artean, *hirugarren selekzioa* gauzatzen da.

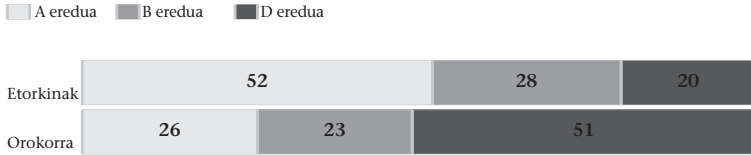
Labur adierazita, ikasle etorkinen herena ikastetxe pribatutan eskolatzen da (%32). Baina ikasle etorkinen artean, era berean, desoreka handiak daude: magrebtarren %13k aukera bera egiten du, baina herrialde aberatsetatik etorritakoen %75 —Europako Batasunekoak kasu— ikastetxe pribatutan eskolatzen dira. Azkenik, ikasle etorkin aberatsak ikastetxe pribatu elitistetan eskolatzen dira, baina eskola pribatutara joaten diren ikasle etorkin pobreak proportzio handiagoan joaten dira ikastetxe pribatu pobre edo karitatezkotara.

Ikasle atzerritarrak eta hizkuntza ereduak

Ikastetxearen jabegoarekin ikusi dugun antzera —publikoak eta itunpekoak—, ikasle etorkinek badute hizkuntza erduei buruzko joera berezia ere. Gure eskola sistemaren hiru erduetatik, A, B eta D, ikasle etorkinek A ereduak aukeratzen dute nagusiki, hain zuzen ere gaztelania hedatuago dagoen ereduak. Bidezkoa da pentsatzea aukera horren arrazoiak linguistikoa, kulturala eta esfortzuaren ekonomiarena izango dela. Latinoamerikatik edo Magrebetik datozenak, beharbada, nahiko lan badute hizkuntza bat ikasten beren «bizimodua konplikatatu gabe», bi hizkuntza berri ikasi beharrean.

Hizkuntza ereduak direla eta, ikus dezagun hurrengo grafiko honetan ikasleak oro eta etorkinak nola eskolatzen diren EAEn:

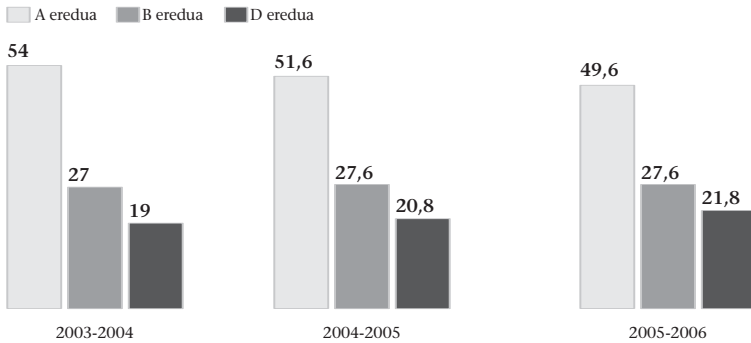
7. grafikoa. *Ikasleak guztira, ikasle etorkinak eta hizkuntza-ereduak*

Iturria: Eusko Jaurlaritza, 2005.

Ikasle etorkin eta autoktonoen artean inbertsio fenomeno ematen da. Bi motatako ikasle horien portzentajeak alderantziz ematen dira. Etorkinak, A ereduan, ikasle orokorrrak baino bi aldiz gehiago dira. Bestalde, D ereduan ikasle etorkinen %20 besterik ez dira eskolatzen, eta ikasle ororen kopuruak D ereduan %50 gainditzen du.

8. grafikoa. *Ikasle etorkinak eta hizkuntza ereduak azken urteotan*

Iturria: Hezkuntza Saila, 2006.

Grafikoa ikusten denez, ikasle etorkinak pixkanaka A ereduan jaitsi eta D ereduan igotzen ari badira ere, oraindik A ereduan pilatzeko joera handia dago. Beraz, ikasle etorkinak ikastetxe publikotan eta A ereduan biltzen dira nabarmen.

A ereduan eskolatzeko joera handia da Bizkaian (%55) eta oso handia Araban (%75); hizkuntza-ereduen aukeraketan orekarik handiena Gipuzkoan gertatzen da (%18) («EAEko ikasle etorkinentzako Arreta-Plana», 2. taula).

Euskal Eskola Kontseiluak esan duen bezala (2005), A ereduan eta ikastetxe publikotan pilatzen dira zailtasun gehiago duten ikasleak: behe mailako egoera sozioekonomikokoak eta familia etorkinetakoak. Eta horrek gela horiek marjinezio guneak bilakatzeko arriskua dakar.

Aspaldian jakin badakigu A ereduan eskolatzen diren ikasleek, eta B ereduan ikasten duten askok, ez dutela euskara ondo ikasten. Hortaz, A ereduan ikasteko etorkinen joera horrek ikasle horien etorkizuna baldintza dezakeela eta beren gizarteratzerako oztopo bihur daitekeela aitortzeko, ondoren ikusi ahal izango dugunez.

Hizkuntza-ereduen krisia eta ikasle etorkinak

Ikasle etorkinen artean, %21 besterik ez da D ereduan eskolatzen; eta badakigu A-B ereduan eskolatzen direnek ez dutela euskara behar adina ikasten.

Hezkuntza Sailak 2005ean argitaratu zuen euskal ikasleek euskaraz lortutako mailaren berri ematen zuen azterketa. Kezkagarria benetan, ez gai berria delako —aspaldian bage-nuen kezka hori—, baizik eta emandako emaitzek askoren susmoak gaintitu dituztelako.

Proba hori EAeko DBHko 4. mailako (16 urte) 1.191 ikasleri pasatu zaie. Ahozko eta idatzizko probak izan dira erabili direnak. Proba hori ingelesezko First Certificate delakoaren antzeko azterketa izan da, eta hizkuntza menperatzerakoan erdi mailako gaitasuna adierazten du. Euskararekin konparatuz, EGA agiria baino maila bat beheragokoa izango litzateke.

Datu estatistikoaren arabera (Eustat 2004), DBHko ikasleak eskolatzerakoan modu honetara daude banatuta: A ereduan %29, B ereduan %24 eta D ereduan %47. Hezkuntza Sailak emandako datuen arabera, A ereduan ez da ikaslerik euskaraz moldatzeko gai dena, B ereduan berriz %33 moldatzen da euskaraz eta D ereduan ikasleen %68 da maila gaintitzen duena.

Baina, zenbat dira denera euskara gaitasuna lortzen ez duten ikasleak? Hori jakiteko ereduaren banaketa eta testaren emaitzak uztartu behar dira. D ereduko (%47) bi herenak gainditzen du proba (%32) eta B ereduko (%24) herenak lortzen du maila hori (%8a). Beraz, gutxi gorabehera ikasleen %40k (32-8) gainditzen du testa, eta beste %60 atzean gelditzen da. Gutxienez hamahiru urte eskolan pasatu ondoren, euskara eta euskaraz ikasi ondoren, gure ikastetxeko ikasle gehienek ez dute euskara menperatzen. %60k ez du euskaraz moldatzeko gaitasun nahikorik.

Datu horiek ikasleria osoarenak baldin badira, zer gertatuko ote da ikasle etorkinen kasuan, A eta B ereduan ikasi eta egoera sozioekonomiko zailagoa dutela ikusita? Ikasle etorkinak era baztergarrian eskolatzen ari direla imajina daiteke. Etorkizunean beren gizarteratzearen eta lan munduan integratzearen kalterako bihurtu daiteke.¶